

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10*

The Program Creates a Buddhist Leadership for the Personnel Dhamma Schools General Education Group 10

พระมหาสมพร กัสโก และพรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ
Phramaha Somporn Kasako and Pacharawit Chansirisira
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kasako2517@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 และ 3) เพื่อเสนอโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 242 รูป/คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 และ .85 และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 สรุปได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ 11 ตัวชี้วัด ผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า ทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 15 พฤศจิกายน 2561; แก้ไขบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2562; ตอรับตีพิมพ์: 4 กันยายน 2562
Received: November 15, 2018; Revised: February 12, 2019; Accepted: September 4, 2019

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 ปรากฏดังนี้ สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ปรากฏดังนี้ 1) ด้านวิสารโท (เป็นผู้แก้หลักล้ำมิวินัย) 2) ด้านนิสสัยสัมปันโน (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี) 3) ด้านวิรูโร (ผู้ชำนาญในงาน) 4) ด้านวิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) และ 5) ด้านจักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล)

3. โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน จำแนกเป็น 7 หน่วยการเรียนรู้ รวมระยะเวลาการพัฒนา 48 ชั่วโมง แบ่งเป็นวิธีการพัฒนาทั้งสิ้น 6 วิธี ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การฝึกอบรม 3) การสอนงาน 4) การสัมมนา 5) การศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 6) การระดมสมอง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม พบว่า ความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความ เป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรม; โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

This research aims were: 1) to study elements and indications of a Buddhist leadership of the personnel of Phrapariyatpi Dhamma of Buddhist scripture common education group 10; 2) to study the current condition, the desirable condition and needs of a Buddhist leadership of the genera education group 10; 3) to present the program creates a Buddhist Leadership of the education group 10. The research process was divided into 3 phases. The sample groups that used to collect quantitative data were number of monks 242 person, which were derived from the sample size of a group by comparing the population to the finished table of Krejcie & Morgan and stratified random sampling. The research instruments consist of the rating scale questionnaire and qualified committee interview. The statistic for analysis the data included the basic statistics and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified})

The research finding found that:

1. The results of the study elements and indications of a Buddhist leadership of the personnel of Phrapariyatpi Dhamma of Buddhist scripture common education group 10. Comprises: 5 elements, 11. The results of verification of the elements and the indications were all the elements and the indications were high level.

2. The current condition, the desirable condition and needs of a Buddhist leadership of the genera education group 10 found that the current conditions were moderate level and consideration on each side has found that all sides were moderate level. The desirable condition and needs were high level and consideration on each side found that all sides were high level.

3. The Program creates a Buddhist Leadership of the genera education group 10 has found that there are 6 ways to develop in clued work shop, training, coaching, seminar, continuing education and brain storming. The result of assessment the suitability and possibility of the program found that the suitability in overall was most levels and the possibility in overall was high level.

Keywords: Buddhist leadership; School of Buddhist scripture

1. บทนำ

การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในปัจจุบันมีกรอบแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างจากการบริหารงานบุคคลในอดีต บทบาทอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไป สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานบุคคลโดยเฉพาะหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนหลักของการใช้อำนาจการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาที่บริหารอย่างอิสระคือ มุ่งที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การกระจายอำนาจด้านการบริหารงาน

บุคคลจะทำให้โรงเรียนบริหารงานได้อย่างอิสระและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น (Keawdang, 2003)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา และเป็นที่น่าชื่นชม นับตั้งแต่ที่ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนนี้ มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 จนถึงปัจจุบัน เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้จัดตั้งโรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู พระอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันดำเนินการนานัปการเพื่อ

จัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงมีโรงเรียนหลายแห่งที่มีชื่อเสียง ได้รับความศรัทธา เชื่อมั่นจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน หลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้นได้ในตัวเองหรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อมุ่งให้พระภิกษุ สามเณรมีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณเพศช่วยให้มีความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้และไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์ เพื่อได้ศึกษาต่อในระดับสูง การดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในระดับอำเภอ โดยมีเจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่เป็นผู้บริหารของแต่ละโรงเรียนพระปริยัติธรรมในแต่ละวัดและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา ได้แก่ กรรมการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (National Buddhism Office, 1992)

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ มีการบริหารคล้ายโรงเรียนสามัญทั่วไป เพียงแต่การจัดการศึกษาเน้นทางด้านพระพุทธศาสนา กับสมณเพศเนื่องจากข้อจำกัดด้านขนาดหรือบุคลากรขององค์กร แต่ที่หวังที่จะมีผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถสูงสามารถบริหารโรงเรียนให้ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย เพราะเชื่อว่าโรงเรียนจะดีมีคุณภาพหรือไม่ขึ้น ขึ้นกับผู้บริหารเป็นสำคัญ

ปัญหาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เริ่มตั้งแต่การมีกฎหมายกำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงและมีมาตรฐานวิชาชีพ ความจำเป็นในการยกระดับการศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม ในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็น อย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มิติศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันกับโรงเรียนในระบบปกติ ฉะนั้นบุคลากรที่เข้ามาสอนเป็นพระคุณภาพการศึกษาของความเป็นครูยังไม่พร้อมสอนได้แต่สอนไม่เป็น ระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีไม่เทียบเท่ากับอาจารย์ที่จบจากสายวิชาสามัญโดยตรงและนอกจากนั้น ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การพัฒนาไม่เด่นชัดอันเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (National Buddhism Office, 1992)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสายสามัญ ซึ่งในประเทศไทยมีพระเณรเรียนอยู่ทั้งหมด 55,000 รูป ส่วนใหญ่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนถึง 40,000 รูป ที่เหลือ 15,000 รูป เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในวัดทั่วประเทศ จำนวน 410 แห่ง ถือได้ว่ามีขนาดเล็ก เฉลี่ยโรงเรียนละกว่า 100 รูป เกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนที่มีอยู่มากเกินไป รวมถึงเรื่องคุณภาพ เนื่องจากครูอาจารย์จำนวนไม่น้อยจบปริญญาตรี ดังนั้นสมควรจะนำเข้ามาอยู่ในระบบโรงเรียนเพราะถ้าพระได้รับความรู้ด้านสายสามัญปริยัติธรรมที่ดี จบแล้วมีความรู้ด้านธรรมะด้วยจะได้ทั้งคนเก่งและคนดี แม้จะลาสิกขาออกไปเรียนต่อก็มีประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะมีทักษะประสบการณ์ในการสอนเด็กให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำก็มักเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเสมอ ผู้นำบริหารงานอย่างไม่มีเอกภาพ ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง และยึดหลักประโยชน์นิยมเป็นใหญ่โดยไม่คำนึงถึงความอยู่รอดขององค์กรหรือคนในสังคมส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดสภาพการณ์ของสภาวะผู้ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นในสังคมกล่าวคือเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดซึ่งคุณธรรม จริยธรรม อันเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี จึงทำให้กลไกของการบริหารงานล้มเหลว ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อความเสื่อมและความเจริญขององค์กรหรือสังคมนั้นๆ และบางครั้งอาจส่งผลทำให้เกิดความล่มสลายแห่งองค์กรหรือสังคมนั้นๆ

อีกปัจจัยหนึ่งคือคุณภาพของผู้นำ เป็นสิ่งที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10
3. เพื่อเสนอโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยมีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา วิเคราะห์ โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

ได้แก่ 1) จักขุมา คือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) วิจิโร คือผู้ชำนาญในงาน 3) นิสสยสัมปันโน คือเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี 4) วิยัตโต คือเป็นผู้มีปัญญา 5) วิสารถ คือเป็นผู้แก้หลัก้า (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้จัดการสถานศึกษา จำนวน 41 รูป/คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 41 รูป/คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 41 รูป/คน ครูผู้สอน จำนวน 469 รูป/คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 รวม 592 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 234 รูป/คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (Srisa-ard, 2010) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เก็บข้อมูลโรงเรียนละ 11 คน เมื่อรวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จึงได้ จำนวน 242 รูป/คน

3. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบ ยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรม สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 ครูหัวหน้างานแผนงานผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน จำนวน 5 รูป/คน

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (In-depth Interview) เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 จำนวน 5 รูป/คน

3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้จัดการสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 จำนวน 13 รูป/คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 จำนวน 35 ข้อ มีค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) อยู่ระหว่าง .60-1.00 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .30-.80 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) เท่ากับ .90 และ .85 เก็บแบบสอบถามคืนมาได้ 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.17

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อ

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 และหาผลต่างโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) เพื่อนำมาจัดเรียงลำดับความต้องการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 และนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (Srisa-ard, 2010)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) สูตร $PNI_{Modified} = (I-D) D$ (Wongvanich, 2005)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 สรุปได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) จักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล) มี 2 ตัวชี้วัด 2) วิรุโธ (ผู้ชำนาญในงาน) มี 2 ตัวชี้วัด 3) นิสสยสัมปันโน (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี) มี 2 ตัวชี้วัด 4) วิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) มี 3 ตัวชี้วัด และ 5) วิสารโท (เป็นผู้แก้แค้น) มี 2 ตัวชี้วัด ผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า ทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของ

บุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 ปรากฏดังนี้ สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ปรากฏดังนี้ 1) ด้านวิสารโท (เป็นผู้แก้แค้น) มีวินัย) 2) ด้านนิสสยสัมปันโน (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี) 3) ด้านวิรุโธ (ผู้ชำนาญในงาน) 4) ด้านวิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) และ 5) ด้านจักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล)

3. โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 พบว่า ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน จำแนกเป็น 7 หน่วยการเรียนรู้ รวมระยะเวลาการพัฒนา 48 ชั่วโมง แบ่งเป็นวิธีการพัฒนาทั้งสิ้น 6 วิธี ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การฝึกอบรม 3) การสอนงาน 4) การสัมมนา 5) การศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 6)

การระดมสมอง โดยเมื่อจำแนกวิธีพัฒนาแต่ละองค์ประกอบ เป็นวิธีการพัฒนา 3 วิธีแรก ได้แก่ 1) ด้านจักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล) วิธีพัฒนาอันดับแรก คือ การระดมสมอง รองลงมา คือ การฝึกอบรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) ด้านวิรุโ (ผู้ชำนาญในงาน) วิธีพัฒนาอันดับแรก คือ การฝึกอบรม รองลงมาคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาต่อเนื่อง 3) ด้านนิสสัยสัมปโน (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี) วิธีพัฒนาอันดับแรก คือ การสอนงาน รองลงมา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมมนา 4) ด้านวิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) วิธีพัฒนาอันดับแรก คือ การสัมมนา รองลงมา คือ การสอนงาน และการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 5) ด้านวิสาร์โท (เป็นผู้แก้แกล้วกล้า มีวินัย) วิธีพัฒนาอันดับแรกคือ การสอนงาน รองลงมา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 พบว่า ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจักขุมา ด้านนิสสัยสัมปโน ด้านวิยัตโต และ ด้านวิสาร์โท มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวิรุโ มีความเหมาะสมระดับมาก และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเห็นควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. สรุปได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) จักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล) มี 2 ตัวชี้วัด 2) วิรุโ (ผู้ชำนาญในงาน) มี 2 ตัวชี้วัด 3) นิสสัยสัมปโน (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี) มี 2 ตัวชี้วัด 4) วิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) มี 3 ตัวชี้วัด และ 5) วิสาร์โท (เป็นผู้แก้แกล้วกล้า มีวินัย) มี 2 ตัวชี้วัด ผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า ทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับกมลทิพย์ ทองกำแหง ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมี 3 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อตนเอง ประกอบด้วย 21 ตัวชี้วัด 2) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน ประกอบด้วย 17 ตัวชี้วัด 3) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อวิชาชีพประกอบด้วย 25 ตัวชี้วัด และสอดคล้องกับอภิษฎา ศรีเครือดัง (Srikhruedong, 2014) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ตามแนวพุทธของผู้บริหารสตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบ ที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านจักขุมา ประกอบด้วย การมี

วิสัยทัศน์มองการณ์ไกลมีความสามารถในการวางแผน คิดต่าง พัฒนา มีสติปัญญา ไหวพริบ ปฏิภาณดี ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ นโยบายใหม่ 2) องค์ประกอบด้านวิธูโร ประกอบด้วย ต้องเป็นผู้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความเชี่ยวชาญในการบริหาร คำนึงถึงความสามารถและปัจเจกบุคคล มุ่งเกณฑ์มุ่งงาน มีความยืดหยุ่นสูงจัดให้มีการประชุมเสมอ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเอง นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาทักษะในการสื่อสารดี และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม 3) องค์ประกอบด้านนิสสัยสัมพันธ์ ประกอบด้วย มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในการติดต่อประสานงานดี และสอดคล้องกับสุทธาเนศ เพชรโปรี และบรรจบ บรรณรุจิ (Phetproree and Bunnaruj, 2016) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้ในการที่จะบริหารองค์การต่างๆ เพราะผู้นำต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในการพัฒนาองค์การนั้นๆ และในขณะเดียวกัน ผู้นำควรเป็นผู้ที่มี หลักธรรมในการบริหารชุมชนหรือองค์การให้มีความสุข ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง และเป็นผู้ที่สามารถไกลเกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ คุณลักษณะของบุคคลที่มีภาวะผู้นำจะต้องมีคือ คุณลักษณะภายนอกคุณลักษณะภายใน และมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น มีความสามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตาม เคารพเชื่อฟัง และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานมีรูปแบบ โดยใช้วิธีการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าหลักธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบเป็นหลักปฏิบัติที่สามารถนำมาใช้

พัฒนาภาวะผู้นำได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านวิสารโท (เป็นผู้เฉลียวฉลาด มีวินัย) 2) ด้านนิสสัยสัมพันธ์ (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี) 3) ด้านวิธูโร (ผู้ชำนาญในงาน) 4) ด้านวิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) และ 5) ด้านจักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล) สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย โล้วม้นคง (Lowmunkong, 2009) ได้วิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า หลักการแนวทางการพัฒนา หลักการที่นำมาใช้ในการพัฒนาแนวทางการพัฒนามาจากกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำ หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้อภัยความรู้ แนวความคิด ด้วยวิธีการเพื่อผลของการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับสังคมปัจจุบัน หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมอาศัยการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างกัน เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากการแบ่งปันประสบการณ์ในระหว่างการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการระดมสมอง กิจกรรมแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้จากการกรณีศึกษาที่ได้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่องค์การด้านการพัฒนาผู้นำ หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมต้องอาศัยการเปิด

กว้างทางความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา

3. โปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 พบว่าโดยรวมทั้งสิ้น 6 วิธี โดยจำแนกแต่ละองค์ประกอบ เป็นวิธีการพัฒนา 3 วิธีแรก พบว่า ด้านจักขุมา (เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล) เรียงตามลำดับร้อยละ อันดับแรก คือ การระดมสมอง รองลงมา คือ การฝึกอบรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้านวิรูโธ (ผู้ชำนาญในงาน) อันดับแรก คือ การฝึกอบรม รองลงมาคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาต่อเนื่อง ด้านนิสสยสัมปันโน (เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์) อันดับแรก คือ การสอนงาน รองลงมา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมมนา ด้านวิยัตโต (เป็นผู้มีปัญญา) อันดับแรก คือ การสัมมนา รองลงมา คือ การสอนงาน และการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และด้านวิสารโท (เป็นผู้แก้แค้นกล้ามีวินัย) อันดับแรก คือ การสอนงาน รองลงมา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม แนวทางและวิธีการพัฒนาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสามารถ ธิตสทธิโร (กล้าดี) (Phramaha Samart Thitasaddho (Klumdee), 2013) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองนครสวรรค์จังหวัดนครสวรรค์ ได้เสนอว่าควรมีการจัดสัมมนาอบรมพระสังฆาธิการอย่างจริงจัง และควรดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น และนำเสนอประโยชน์ของงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับรู้โดยทั่วถึง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายหน่วยงานต้นสังกัดนั้น ต้องได้รับการสนับสนุนการพัฒนาอย่างจริงจังจากผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดและผู้บริหารระดับสูง โดยให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการพัฒนาตนเองในหลายๆ รูปแบบ อาทิ การเข้ารับการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสอนงาน การศึกษาต่อ และระดมสมอง เป็นต้น ตามความต้องการของบุคลากร เป็นต้น

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรบรรจุแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจนในแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานและให้การสนับสนุนการดำเนินการและงบประมาณอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะอื่นๆ ที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรจะต้องได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังและต่อเนื่องด้วย

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ และจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

และตระหนักในความรับผิดชอบต่อองค์กรร่วมกัน รวมทั้งอาจมีการจัดกลุ่มติดตามเปรียบเทียบผลการประเมินการพัฒนาเป็นระยะด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาสมรรถนะแต่ละด้านของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตลอดจนบุคลากรสายอื่นที่ได้รับการพัฒนาไปแล้ว ความรู้ทักษะและพฤติกรรมจะมีความคงอยู่ และยั่งยืนได้อย่างไร

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหา

พัฒนาโปรแกรมหรือรูปแบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะแต่ละสมรรถนะที่เหมาะสมเป็นรูปธรรม เทียบตรง และมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อพัฒนาหลักสูตรขึ้น ทำการทดลองนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาและทำการประเมินการใช้หลักสูตร

2.4 ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้กับการปฏิบัติงานจริง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติไปใช้ปฏิบัติจริง

References

- Keawdang, R. (2003). *Juristic school*. Bangkok : Wattana Panich Publishing Co., Ltd.
- Lowmunkong, U. (2009). Proposed guidelines for the development of Buddhist-style ethical leadership characteristic of administrators in schools under office of the basic education commission. *Ph.D. of Educational Administration*. Graduate School : Chulalongkorn University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing.
- National Buddhism Office. (1992). *Educational Development Plan. Ministry of Education No. 11 (2012-2016)*. Bangkok : Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.
- Phetproree, S. and Bunnaruj, B. (2016). Leadership According to Buddhist of School Administrators. *Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU*, 3(2), 60-72.
- Phramaha Samart Thitasaddho (Klumdee). (2013). Buddhist Leadership of Sangha Administrators Muang Nakhonsawan District, Nakhonsawan Province. *Thesis M.A. of Educational Administration*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Sri Krueng Dong, A. (2014). The Buddhist Approach to development of Desirable Leadership of Women Administrators in State Universities. *Ph.D. of Public Administration*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Srisa-ard, B. (2010). *Basic research*. 8nd. Bangkok : Suviriyasarn.
- Wongvanich, S. (2005). *Research needs assessment*. Bangkok : Publisher of Chulalongkorn University.